

Gelezen

Aandacht voor Gods verbond

A.N. Hendriks

Je hoort oudere gemeenteleden nog wel eens klagen dat ze vandaag zo weinig meer horen over het verbond. We hebben inderdaad een tijd gehad in onze kerken dat je in preken vaak het woord ‘verbond’ kon beluisteren. Als ik mijn oude preken lees, zie ik het voor me. Bij de jaarlijkse kerkvisitatie klonk zeker de vraag: is de prediking verbondsmatig?

Onze tijd legt andere accenten. Dat mag ook wanneer het maar niet ten koste gaat van de ‘gezonde’ leer.

Wat dit laatste betreft, is er best enige zorg. Er wordt veel gesproken over ‘je relatie tot Jezus’ en ‘persoonlijk geloofsleven’, om over ‘ervaren van de Geest’ nu maar te zwijgen. In heel wat populaire boekjes daarover kom je Gods verbond niet tegen. ‘Verbond’ staat bij steeds meer kerkmensen voor een achterhaald, rationeel, dogmatisch denken, dat een persoonlijk beleven in de weg staat.

Intussen is het wel zo dat het verbond in de Schrift een centrale plaats inneemt en zelfs de Here Jezus ‘de middelaar’ van het verbond wordt genoemd!

Dr. J. Hoek en dr. W. Verboom doen een goede greep door met een boek te komen waarin zij ons weer eens met de neus drukken op de betekenis van Gods verbond. Het verscheen onder de treffende titel *Eeuwige vriendschap*. Ik heb het met genoegen en instemming gelezen. Zij laten goed zien hoe de gezonde leer van het verbond het medicijn is tegen de individualisering van de geloofsbeleving, moeiten rond de kinderdoop en gering kerkbesef.

De Schrift

Heel rijk vind ik hun onderwijs in de Schrift. Het gaat bij het verbond om een levensgemeenschap die van God uitgaat en vervolgens voluit wederkerig wordt. Hoezeer de HERE de Eerste is, zie je verkondigd bij de verbondssluiting in Genesis 15. Abraham moet een ‘bloedstraat’ aanleggen door de helften van geslachte dieren tegenover elkaar te leggen.

Gewoonte was dat de verbondspartners dan samen door die bloedstraat gingen, zich zo aan elkaar verbonden en betuigden: als we ontrouw zijn, mag het ons vergaan als deze dieren.

In Genesis 15 gaat de HERE *alleen* tussen de dieren door. Dat is een beslissende prediking voor Abraham en zijn nageslacht: alles gaat van God uit en Hij is het ook die garant staat voor de vervulling van wat Hij belooft.

Ook bij de berg Sinaï (Ex. 24) is duidelijk dat er in het verbond geen sprake is van gelijkwaardige partners. De HERE gebruikt de vorm van het vazalverdrag (de Tien Woorden) om zijn relatie tot zijn volk tot uitdrukking te brengen. Mozes moet het volk besprenkelen met bloed en dat wijst erop dat de relatie met God alleen mogelijk is in de weg van verzoening en vergeving.

De auteurs noemen het Sinaïverbond een ‘vernieuwing’ van het verbond met Abraham. Ik zou hier liever spreken over een ‘verbijzondering’. Het verbond met Abraham krijgt (voor een tijd) een bijzondere gestalte.

Jeremia en Ezechiël openen een heerlijk perspectief, juist als Israëls geschiedenis zoveel ontrouw heeft laten zien. Het ‘nieuwe verbond’ waarover zij spreken, is niet een totaal ander verbond, maar het *vernieuwde* verbond dat God met Abraham sloot. Het nieuwe is dat de beloften worden voortgezet, verdiept en geradicaliseerd.

Uiterst belangrijk is dat de auteurs dit goed aanwijzen, want dopers en baptistisch gedachtegoed miskent dit en ziet hier enkel discontinuïteit. De moeiten rond de kinderdoop wortelen in de dwaling dat het verbond met Abraham door Christus' komst *vervangen* is door een geheel nieuw verbond. Hun betoog zou aan kracht gewonnen hebben wanneer zij hier gewezen hadden op wat professor C. Trimp 'de structuur van het verbond' noemde: het 'u en uw nageslacht' (Gen. 17:7, vgl. Hand. 2:39). Wie de kinderdoop verwerpt, miskent in wezen die structuur!

Het zijn de reformatoren van de zestiende eeuw die dit onderwijs van de Schrift van onder het stof haalden, waarbij Calvijn veelszins zich aansloot bij de aanzetten van Heinrich Bullinger. Op hun beurt gaan onze belijdenisgeschriften in het spoor dat Calvijn wees.

Ons persoonlijk leven

In hun boek geven de schrijvers breed aandacht aan wat het verbond betekent voor ons leven als christen. Tegenover al het gepraat over je persoonlijke geloofskeus ('kies voor Jezus!') stellen zij dat het verbond ons leert dat de HERE met ons begint en een relatie met ons legde. Hij is het ook die het geloof in ons werkt als antwoord op zijn keus. 'Wij delen niet in het heil van God omdat wij voor God kiezen. We delen in het heil van God omdat Hij voor ons koos' (p. 65).

Met het pleidooi voor een ritueel om je doop te 'vernieuwen' hebben Hoek en Verboom terecht weinig op. Het gaat ten koste van de unieke betekenis van de kinderdoop en de Schrift kent dit niet. Als er in de Schrift over verbondsvernieuwing gesproken wordt (bijv. in Joz. 24), dan is dit iets wat heel de gemeente doet en wat we vandaag heel goed kunnen betrekken op de viering van het avondmaal. Daar vernieuwen we onze band met de HERE door Christus' offer gelovig te verkondigen.

Zelfs bij de volwassenendoop wordt niet het geloof van de dopeling bevestigd, maar Gods trouw!

De omgang met de HERE in het verbond is voluit 'bevindelijk', er is veel te beleven voor Gods kinderen, maar de auteurs waarschuwen voor verschuiving van de betrouwbaarheid van Gods beloften naar een gevoelsmatig beleven waarbij het houvast komt te liggen in de eigen beleving. Hier zien zij een 'overaccentuering' van het gevoel, zoals we tegenkomen in zwaar-bevindelijke en sommige evangelische stromingen.

Het trof me dat er aparte aandacht is voor de betekenis van het verbond voor 'de oudere mens'. Er is in onze kerken veel aandacht voor jongeren tot in 'kindermomenten' in de kerkdienst toe. Maar we vergeten toch niet de steeds groter wordende groep oudere mensen? Het ouder worden heeft zijn eigen moeiten (eenzaamheid, vervreemding, gevoelsarmoede, depressiviteit enz.). Pastoraal laten de auteurs zien hoe troostrijk Gods verbond en woorden juist ook voor onze bejaarden mogen zijn.

De gemeente

Heel actueel is het wanneer Hoek en Verboom over 'verbond en kerk' handelen. Heel wat christenen zien de kerk vandaag als de *believers church*: een gemeenschap waartoe je behoort door je eigen geloofskeus. Maar de kerk is er niet doordat mensen ertoe besluiten kerk te zijn. Ook hier is de leer van het verbond fundamenteel: de kerk is nooit gebaseerd op de keus van mensen voor God, maar op de keus van God voor ons. Geen 'keuzekerk', geen 'gezelschap van gelijkgezinden, maar van door God beminden' (p. 108)!

Vanuit het verbond krijgen we tegenover het kiezen van een gemeente naar eigen voorkeur weer oog voor onze *roeping*. We gaan inzien dat de HERE ons een plaats in de gemeente gegeven heeft en dat we geroepen zijn om daar trouw te zijn. Daarbij gaat het ook om de vraag: wat heeft de gemeente aan mij?

De auteurs wijzen terecht op Gods geduld met zijn kinderen dat ons ten voorbeeld moet zijn. Maar de typisch hervormde aap komt hier toch weer uit de mouw, wanneer zij het oude ideaal van een 'volkskerk' met 'geboorteleden' bepleiten en schrijven dat zij de Protestantse Kerk in Nederland niet durven verlaten 'vanwege het geduld dat de God van het verbond heeft met onszelf en met anderen' (p. 121). Het zal waar zijn: 'tucht in leer en leven is niet gericht op het uitbannen van de zondaar, maar op zijn bekering', maar als die bekering uitblijft? Ik denk aan de nu zo actuele kwestie-ds. Hendrikse en hoor de apostel zeggen: 'Indien iemand ... deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis' (2 Joh. :10).

Hoek en Verboom leggen een actueel boek op tafel dat ik graag aanbeveel. Grondig onderwijs gaat hand in hand met pastorale aandacht voor de tijd waarin wij leven en de gevaren die de gezonde leer van het verbond bedreigen. Een vlekje is dat er nogal eens van overlap sprake is (vgl. bijv. p. 18v met p. 125 v). Dat je wat Israël en de kerk betreft een bekend hervormd standpunt ontmoet, moet de gereformeerde lezer maar voor lief nemen. Er is zoveel in dit boek dat een hartelijk 'ja' doet horen en uitnemend kan helpen om opnieuw rijk te zijn met Gods verbond.

N.a.v.: J. Hoek en W. Verboom,
Eeuwige vriendschap. Om de waarde van Gods verbond, Boekencentrum, Zoetermeer, 2010,
ISBN 978 90 239 2418 0, 144 pag., prijs € 14,90